

เทศน์เช้า วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาสัตว์มันเกิดนะ สัตว์มันเกิด เห็นใหม่ มันยืนยันถึงวัฏฏะไง อบายภูมิ สัตว์
เดรัจฉาน นรก อเวจี เปรด ผี ยืนยันว่าเป็นอบายภูมิ อบายภูมิเป็นที่เกิดของสัตว์ที่ทำความ
ไว้

เราทำคุณงามความดี ทำกรรมดีนะ มีศีล ๕ โดยสมบูรณ์ถึงเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็น
มนุษย์ขึ้นมาแล้วมันมีกฎหมายคุ้มครอง เห็นใหม่ มีกฎหมายคุ้มครองแล้วมนุษย์
ช่วยเหลือกันได้ มนุษย์มีปัญหา มนุษย์มีปัญหาถึงต้องหาที่พึ่งของเราให้ได้ หาที่พึ่งของ
เราให้ได้นะ

ที่พึ่งของโลกไป เราทำงานทำกรรม เราอยู่ในโลกนะมันทุกข์ยากนะ โลกนี้ทุกข์
ยากตามประสาเขา แต่เวลาเราเกิดเป็นสัตว์มันทุกข์ยากมากกว่า เห็นใหม่ ความทุกข์ยากนี้
ทุกข์ถึงเป็นอริยสังข์ใจ ทุกข์ถึงเป็นความจริงใจ สัตว์มันอยู่ในป่ามันรักสุขนะ มีเกียรติทุกๆ
ตัว แต่มันก็ต้องอยู่ตามสภาพของมัน เพราะมันเกิดมาเป็นเดรัจฉานแล้ว พอสัตว์เดรัจฉาน
เป็นอบายภูมิ แต่สิ่งที่เป็นอบายภูมิ จิตที่วัฏฏะนี้มันต้องหมุนไป

ดูอย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ เกิดเป็นกวาง เกิดเป็นนกแขก
เต้า ในพระไตรปิฎกนะ ท่านเคยเกิดเป็นสัตว์ สิ่งที่เกิดเป็นสัตว์ก็เป็นหัวหน้าสัตว์ เพราะ
สร้างสมบารมีมาเกิดเป็นพระพุทธเจ้า เป็นพุทธภูมิ เป็นหัวหน้าใจ เป็นหัวหน้าสัตว์ นี้ภพ
ชาติหนึ่งๆ เพื่อสร้างสมคุณงามความดีมา คุณงามความดีสร้างสมถึงที่สุด เห็นใหม่
อำนาจวาสนาบารมีเข้ามาถึงจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า นี่สิ่งที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า
ชาติสุดท้ายแล้วต้องเป็นพระเวสสันดร สละลูกสละเมีย สละพร้อมด้วยความรักความ
ผูกพันนะ รักมากสงวนมากแต่ต้องสละไป เพราะสร้างสมบารมีมามันยกขึ้นมาเป็นชั้นๆ
อย่างนั้น เห็นใหม่

บารมีสิบทิศ ทานบารมี ศีลบารมี แล้วเนกขัมมบารมี มันเป็นชั้นๆ มา เรายัง
เหมือนกัน เราเจริญรอยตามขึ้นมา เราไม่ถึงกับเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

หรือเราไม่สามารถจะตรัสรู้ได้เอง แต่เราก็ต้องพยายามแสวงหา แสวงหาเพราะมันมีอยู่แล้ว เห็นไหม ธรรมนี้มีอยู่แล้วสัตว์มันไม่รู้เรื่อง มันเหมือนกับเราเกิด เกิดมาในพระพุทธศาสนา

เหมือนสัตว์มันเกิดมาแล้วไม่รู้เรื่องศาสนา แต่มันก็รู้นะ สัตว์บางตัวมันมีคุณงามความดีของมันนะ มันจะช่วยเหลือกัน บางตัวมันเบียดเบียนกัน นิสัยไม่ดี มันจะกัดคนอื่น มันทำลายคนอื่น สัตว์มันทำลายคนอื่น สัตว์ที่ช่วยเหลือกัน เห็นไหม สัตว์ที่ว่าแบ่งเบากัน มันช่วยเหลือกันคุ้มครองกัน มีนะสัตว์คุ้มครองกัน มันคอยคุ้มครองตัวที่อ่อนด้อยกว่าตัวที่มันไม่มีกำลัง มันเป็นที่ว่ามันสู้เขาไม่ได้ แต่ผู้ที่เป็นหัวหน้าถ้ามีคุณธรรม มันจะคุ้มครองตัวนั้นใจ คุ้มครองไอ้ตัวนั้น เพราะคนเราเกิดมาจริตนิสัยไม่เหมือนกัน สัตว์มันก็ไม่เหมือนกัน ทุกคนต้องหาอยู่หากิน

เวลาช้างมันกินวันหนึ่งต้อง ๒๐ เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัวมัน เราคิดถึงตรงนี้แล้ว มันน่าเห็นใจมาก มันต้องกินถึงว่า ๒๐๐ กิโลกรัมมันถึงจะอิ่มต่อวันๆ มันต้องกินถึงขนาดนั้น แต่มันก็กินประจำของมัน เห็นไหม ยิ่งแมลงมันกินเศษ มันบินไป นี่ทุกคนเกิดมา เราเห็นช้างว่ามันเป็นสัตว์ใหญ่ มันน่ารัก แต่มันกว่าจะหาอิมปากอิมท้องของมันได้มันต้องกินมากกว่าเขา เพราะร่างกายมันใหญ่กว่าเขา ความที่มันใหญ่กว่าเขา

แล้วนี่เหมือนกัน ถ้าพูดถึงจริตนิสัยมันก็เปรียบเทียบนั้นนะ คนเรามันไม่เหมือนกัน จิตใจไม่เหมือนกัน สัตว์ก็ไม่เหมือนกัน แล้วเราออกมาเป็นนักบวช เห็นไหม เราออกมาประพฤติปฏิบัติ เราต้องดูใจเรา เพราะใจของเราความเกิดเกิดจากใจเรา สิ่งที่เป็นสัพปาเย เห็นไหม เครื่องอยู่อาศัย หมู่คณะเป็นสัพปาเย สถานที่ที่เป็นสัพปาเย นักบวชออกบวชอย่างนั้น ผู้ประพฤติปฏิบัติประพฤติพรหมจรรย์มันต้องดูใจของตัว ถ้าใจของเรามันมีความคิดออกไป เห็นไหม นั่นนะไฟเกิดจากตรงนี้

สิ่งที่ว่าหมู่คณะ ความกระทบกระทั่งกันมันปกติ สิ่งปกติมันเกิดขึ้นโดยจิต นิสัย คนไม่เหมือนกันอยู่แล้ว สิ่งที่รักชอบไม่เหมือนกัน มันไม่เห็นตรงกัน สิ่งที่ไม่เห็นตรงกัน เห็นไหม ประชาธิปไตยความเห็นไม่ตรงกัน รับฟังได้ ยอมรับได้ ยอมรับความเห็นต่าง แต่ความเห็นต่างนั้นให้กาลเวลามันพิสูจน์กัน ความพิสูจน์ว่าสิ่งนั้นจะเป็น

ความจริงหรือไม่เป็นความจริง เราประพฤติปฏิบัติไปจะถึงที่สุดหรือไม่ถึงที่สุดนั้น
ประชาธิปไตย

แต่ธรรมาธิปไตย ถ้าเป็นธรรมาธิปไตย สิ่งที่ว่ามันออกนอกกลุ่มนอกทาง สิ่งนั้นมัน
ก็ทำให้เราเสียเวลาไป อย่างน้อยเสียเวลา อย่างมากทำให้เราหลงออกไปนะ เราหลงออก
จากนอกทาง เห็นไหม ตัวอย่างสมัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเรียนกับลัทธิต่างๆ
ลัทธิ เขาปฏิญาณตนนะว่าเขาเป็นศาสดา เขาสั่งสอนกันแล้วเขาเป็นศาสดา แต่องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่เชื่อสัตย์กับตนเอง นี้ได้สมบัติ ๘ อาพาธคาบสสอนแล้ว
เห็นไหม จิตนี้สงบสงบเสมอเรา ให้อยู่กับเราเพื่อเป็นครูบาอาจารย์สอนเขาได้แล้วนี่
อาพาธคาบสรับประกันนะว่าเจ้าชายสิทธัตถะมีคุณธรรม สำเร็จ กำจัดทุกข์ได้ แต่เจ้าชาย
สิทธัตถะมันทุกข์ในหัวใจ มันไม่เชื่อ มันไม่ยอมฟัง มันต้องแสวงหาเอง เห็นไหม

จนมาเจอมรรคญาณ มรรคอรียสังขัง มรรคตัวนี้ทำลายกิเลส แต่ก่อนนั้นไม่มี
มรรค มีแต่ความสงบมีสมาธิเป็นพื้นฐาน สิ่งที่เป็นพื้นฐาน สมาบัติมันมีอยู่โดยดั้งเดิม
แล้วเหาะเหินเดินฟ้าเป็นฌานโลกีย์ เป็นเรื่องของโลกทั้งหมดเลย พระเทวทัตเหาะเหิน
เดินฟ้านะ นี่ไปแสดงอภินิหารให้อาชาตศัตรูเห็น แปลงเป็นงูก็ได้ เป็นอะไรก็ได้ ทำได้
ขนาดนั้น ถ้าพวกเราเห็นสภาวะแบบนั้นเราก็ตื่นเต้น

ถ้าเป็นประชาธิปไตย ความเห็นผิดมันก็จะเห็นผิดไปแบบนั้น ถ้าเป็น
ธรรมาธิปไตยเราถึงต้องเกาะ เห็นไหม เราต้องเกาะ เราเชื่อตัวเองไม่ได้ เราต้องเกาะธรรม
และวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อน ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม สីล สมาธิ ปัญญา นักบวชต้องเป็นอย่างนั้น อย่างถ้าเราเป็น
คฤหัสถ์ ทาน สีล ภาวนา ต้องมีทานขึ้นมาก่อน ทานเพื่อจะให้ใจของเราอ่อน ใจของเรา
แข็งกระด้าง ใจของเรารับสิ่งใดๆ ไม่ได้เลย ความคิดความเห็นของเราต้องเป็นใหญ่ สัตว์
ที่มันมีปัญหาหนักก็เป็นอย่างนั้น มันก็คิดว่ามันถูกทุกตัว ทุกตัวของสัตว์มันก็ต้องถูก

เราก็เหมือนกัน เราเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เราก็คิดว่าเรานี้ถูกเหมือนกัน แต่ถูก
เห็นไหม ถูกในความเห็นว่ากิเลสมันยังคิดอยู่ ความเห็นถูกนั้นมันต้องเกาะกับธรรม ต้อง
เอาธรรมวินัยเข้ามาเปรียบเทียบ มีศีล ความผิดพลาด ความผิดคิดออกไปจากใจ มันเป็น

มโนกรรม สิ่งที่มีโนกรรมทำลายกัน เห็นไหม มโนคิดนี้ไฟเกิดตรงนี้ ครูบาอาจารย์สอนบอกให้ดับตรงนี้ สิ่งนี้เป็นประโยชน์มาก

ในทางปรัชญา ผู้ใดชี้ถึงความผิดของเราได้ คนนั้นจะให้ขุมทรัพย์เรามากเลย เขาจะบอกขุมทรัพย์เราตลอด แล้วเราจะแก้ไขความผิดพลาดของเรา เราจะไม่เห็นความผิดพลาดของเราละ ใครชี้ความผิดพลาดของเราจะเป็นขุมทรัพย์มากเลย แต่อัตตา หิ อัตตโน นาโถ พระพุทธเจ้าสอนมากกว่านั้น ใครต่างหากเป็นผู้ที่เห็นความคิด เห็นภัย เห็นไฟ เกิดขึ้นมาจากใจ ผู้นั้นต่างหากถึงเป็นที่ผู้ประพาศปฏิบัติจริง

ผู้ที่ประพาศปฏิบัติจริงต้องสังเกตความเคลื่อนไหวของใจของตัวเอง ใจของตัวเองเวลามันเคลื่อนไหวออกไป มโนคิดมันเบียดเบียนเขา มโนคิดทำลายเขา มันเกิดขึ้นมาจากเราก่อน เบียดเบียนตนแล้วก็เบียดเบียนคนอื่น เห็นไหม ถ้าเราจะชำระกิเลส เราต้องเบียดเบียนกิเลสก่อน เบียดเบียนกิเลสสิ่งที่เกิดขึ้นมานี้ดับไฟของเราให้ได้ สิ่งนี้เป็นขุมทรัพย์ที่เราเกิดขึ้นแล้ว ไม่ต้องให้มีใครชี้ เราจะเห็นของเราเองเพราะเรารู้ของเราเอง

ถ้าเรารู้ของเราเองนี้สังกมมันจะสงบ เห็นไหม สังคมชาวพุทธ แล้วใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิ้นจากกิเลส สิ่งที่จะเบียดเบียนกิเลสจากใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไม่มีเลย ธรรมล้วนๆ เห็นไหม ธรรมที่เกิดขึ้นมาจากใจนะ สิ่งนี้เป็นกลางเป็นสมบัติ เห็นไหม เป็นสมบัติที่สิ่งนี้มีอยู่ในโลก สิ่งนี้มีอยู่ในโลก แต่ใจของสัตว์โลกไม่เข้าถึงเลย อาหารดาบสก็เข้าไม่ถึง แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าถึง สิ่งนี้ เข้าถึงสิ่งนี้ด้วยการสร้างสมบารมีมา สิ่งที่สร้างสมบารมีมา เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงเกิดยากมาก เกิดเป็นคราวเป็นคราวไปนะ

ถึงพระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาเนี่ยวางไว้อีก ๕,๐๐๐ ปี ๕,๐๐๐ ปีเราเกิดทัน เราเกิดในกึ่งพระพุทธศาสนา ในพระไตรปิฎกบอกไว้กึ่งพระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองอีกหนหนึ่ง ความเจริญรุ่งเรืองของศาสนานี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ความเจริญรุ่งเรืองของหัวใจของผู้ปฏิบัติต่างหาก ความเจริญรุ่งเรืองคือใจเข้าถึงธรรม เห็นไหม เข้าถึงความจริงแล้วดับทุกข์ได้จริง

ความเจริญรุ่งเรืองของโลกเขามันก็มองถึงสิ่งก่อสร้าง สิ่งที่จะมีมหาวิทยาลัย มีต่างๆ มีการศึกษาอย่างนั้น ศึกษาอย่างนั้นเป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องของเปลือกใจ

เปลือกที่ห่อหุ้ม ห่อหุ้มสังขารอันนี้ไว้ ถ้าเห็นใหม่ต้องปริยัติก่อน ต้องเรียน เรียนมาเพื่อจะรู้ เรียนมาเพื่ออ่านแผนที่ แล้วต้องทดลอง สิ่งนี้นักวิทยาศาสตร์เรียนมานี้ต้องทดลอง ต้องคิดค้นคว้าขึ้นมาได้

แต่สิ่งนี้ก็เหมือนกัน เราค้นคว้าเราประพฤติปฏิบัตินี้ เราค้นคว้าขึ้นมาเองเลย เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้แล้ว เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ถ้าใครดี โจทย์ตรงนี้แตก มันจะเข้าถึงนะ เข้าถึงเพราะเราติดกันแค่นี้ ติดที่เปลือก แต่ความจริงแล้ว อากา ๓๒ มันมีดับ ไต ใส ปอดต่างๆ มันเป็นสิ่งที่ข้างใน แต่ตาเนื้อมันเห็นได้ขนาดนั้น เห็นใหม่ เราไม่สามารถมีสัมมาสมาธิ เราไม่สามารถพิจารณาได้ เราก็พิจารณาสิ่งนี้ มันจะสลดสังเวชเข้ามา

สิ่งที่สังเวชเข้ามา เห็นใหม่ จากเด็กมันก็เกิดมาเป็นผู้ใหญ่ แล้วมันก็แก่เฒ่าไป สิ่งที่แก่เฒ่ามันเสื่อมสลายไปตลอดเวลา ถ้ามีใครมีปัญหาแล้วพิจารณาสิ่งนี้ มันจะสลดสังเวชขึ้นมา ถ้ามันสลดสังเวชมันก็จะย้อนกลับเข้ามาภายใน จากภายนอกจับต้องได้ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี้คิดได้ คิดได้โดยโลกียะนี้ คิดได้โดยปัญญาของเรานี้ คิดขึ้นมาแล้วมันจะปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา สิ่งที่ปล่อยวางเข้ามาเดี๋ยวมันจะเห็นจากภายใน

สิ่งที่เห็นจากภายใน เห็นใหม่ ตาในเห็นกับตานอกเห็นต่างกัน เพราะผู้ที่ฟังธรรม ผู้ที่เห็นกายๆ หมอผ่าตัดผ่าร่างกายทุกวันนะ ผ่าพวกร่างกาย ผ่าเข้าไปผ่าโรครักษาใช้เจ็บในร่างกายจะเห็นทุกวันเลย แต่ถ้าหมอเขามีจรรยา หมอเป็นผู้ปฏิบัติธรรม มันก็จะคิดแล้ว มันจะสลดสังเวช ใจมันเจริญขึ้นมา แต่หมอที่ปกติคือคิดเรื่องของโลก เขาว่านี่เป็นวิชาชีพของเขา นี่คืองานของเขา งานของเขาคืองานปกติ เห็นใหม่ เขาไม่คิดสลดให้มันต่อเนื่องเข้าไป เหมือนภายนอก ถ้าติดอยู่ภายนอกมันก็อยู่แค่นั้น ถ้าคิดเข้าไปภายใน ภายใน นอก ภายใน ภายใน ภายใน ส่วนใน ส่วนละเอียดเข้าไปนี้ มันจะพัฒนาขึ้นเป็นชั้นๆ เข้าไป

สิ่งที่เข้าไปหากิเลสมันจะเห็นสภาวะแบบนี้ เห็นกิเลสเห็นจากตาภายใน แล้วมันจะเห็นทรงไว้ได้ยาก ทรงไว้ได้ยากเพราะอะไร เพราะมันเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม เห็นใหม่ ที่ว่าธรรมะมีอยู่ๆ มันเอาสิ่งใดเข้าไปสัมผัสธรรม คือเอาหัวใจเข้าไป

สัมผัสใจ มันสลดสังเวช ผู้ที่สลดสังเวชมันจะปล่อยสิ่งนั้น มันจะสลดสังเวชนะ แล้วพอสลดสังเวชมันจะหาทางออก ถ้าหาทางออก ถ้าไม่เจอพระพุทธศาสนาออกทางไหน ถ้าไม่เจอพุทธศาสนาจะไปออกทางไหน ไม่มีทางออก

เจอพุทธศาสนา เห็นไหม สุกัททะเป็นพราหมณ์ เป็นนักปราชญ์ นี่เก่งมากเลย แต่เขาพยายามค้นคว้าของเขาจนแก่ จากหนุ่มจนแก่ นะ ทัศนคติว่าเขามีปัญหา เขามีความรู้ เขาเจอทางออกใจ สุกัททะแล้วเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพานใจ สุกัททะบอกถ้าไม่ไปตามคินนี้ก็จะหมดโอกาสแล้ว ถึงยอมลง เห็นไหม ยอมลงแล้วไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าศาสนาไหนดีกว่าดี ศาสนาไหนดีกว่าดี เห็นไหม นี่ทางออกไหนก็บอกว่ามีทางออกๆ พระพุทธเจ้าบอกว่า

“ถ้าศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีเหตุ ถ้าไม่มีเหตุไม่มีผลหรือ ศาสนาต่างๆ ไม่มีมรรค นี่ไปค้นคว้าได้ทุกศาสนาเลย มรรคนี่ไม่มี มีแต่ศาสนาพุทธเราศาสนาเดียว”

แต่สิ่งนี้มันเป็นที่ลึกลับ แล้วไม่มีใครสามารถออกมาเป็นวิชาการได้ ภาวนามยปัญญา ผู้ที่เป็นนักเรียนปริยัติ เห็นไหม สุตมยปัญญา การศึกษาเล่าเรียน นักเรียนศึกษานี้ สุตมยปัญญา ใครก็เข้าใจ ใครก็อธิบายได้ จินตมยปัญญานักวิทยาศาสตร์ เห็นไหม นักวิทยาศาสตร์ นักประพันธ์จินตมยปัญญา มันจินตนาการ มันสร้างสมเป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมา เราอ่านขึ้นมาซึ่งใจมากเลย นี่จินตมยปัญญา ปรัชญานี้จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญามันจะรู้ได้ มันเป็นเรื่องเหมือนกับมันจะเป็น โลกุตตระ

ธรรมเหนือโลกๆ มันสื่อออกมาจะต้องคนประพฤติปฏิบัติมีพื้นฐาน ต้องทำความเข้าใจขึ้นมา พื้นฐานคือความสงบเป็นพื้นฐานของใจ แล้วอธิบายจะเข้าใจ ถ้าไม่มีพื้นฐานเลยพูดไปมันคนละเรื่อง เหมือนผู้ใหญ่พูดกับเด็ก ผู้ใหญ่ก็พูดนะ ให้ทำคุณงามความดีนะ ให้เป็นสิ่งนั้นจะเป็นคุณงามความดี ให้อี้เด็กมันก็บอกฉันเล่นก็เป็นคุณงามความดี เพราะมันก็ตีคุณงามความดีของมันเล่นขายของ มันตีภาวนามยปัญญานี้ไม่ออก มันก็ใช้ เป็นของมัน นี่มันถึงลำบากตรงนี้ไง มันลึกลับตรงนี้ไง ที่ว่ามันลึๆ อยู่ในหัวใจ หัวใจมันพัฒนาขึ้นมา เราประพฤติพรหมจรรย์ขึ้นมา เราพยายามทำใจให้สงบขึ้นมา มันมีพื้นฐานแล้วมันพูดมามันฟัง มันก็จะเข้าใจ

เราอยู่กับอาจารย์มหาบัว ท่านพูดประจำนะ นี่เวลาท่านเทศน์ท่านบอกว่า “หมู่ หมู่ จำคำนี้ไว้ นะ แล้วถ้าผมตายไป ถ้าหมู่ทำมาถึงตรงนี้ หมู่จะมาราบศพ” เห็นไหม ท่านพูดถึงใจของท่าน ท่านพูดถึงภาวนามยปัญญาของท่าน แล้วพูดไปพวกเราเหมือนเด็ก ไม่รู้หรอก เด็กไม่มีความรู้ก็ฟังไปเฉยๆ เพราะอะไร ฟังแล้วมันไม่เข้าใจ แต่ถ้าเมื่อไหร่วันใดเราไปกระทบถึงตรงนั้น อ้อ...ท่านพูดไว้เห็นไหม นี่วุฒิภาวะของใจ ใจส่วนหนึ่งพ้นออกไปแล้วนี่ ภาวนามยปัญญาไง ถึงสิ่งนี้มันถึงว่ามันเป็นธรรมเหนือโลก ที่มันพิสูจน์กันยาก ถึงว่าจะเรียนขนาดไหนก็ไม่เข้าถึงตรงนี้ ถ้าเข้าถึงตรงนี้ก็เข้าถึงธรรม

ใจที่เข้าถึงธรรมต้องมีภาวนามยปัญญา ใครเห็นภาวนามยปัญญาครั้งแรก โสดาบันอย่างต่ำ โสดาบัน สกิทา อนาคา ขึ้นไป แล้วบอกว่าโลกนี้จะว่าไม่มี เป็นไปไม่ได้ พูดถึงมรรคผลแล้วเราจะรับไม่ได้ๆ สิ่งนี้มันพัฒนาขึ้นมาจากสัตว์ เห็นไหม จากสัตว์ที่สร้างสมขึ้นมา สร้างสมให้เป็นผู้ที่รู้สัตว์บนสัตว์ เป็นพุทธภูมิขึ้นมา นี่รู้กันขึ้นมา สร้างบารมีขึ้นมา จิตดวงนี้มันมีอยู่ในทุกส่วน เช่นถึงบอกใจ พุทธะมีอยู่ในจิต ในสัตว์มีชีวิตทุกอนูมีพุทธะตลอด

แต่ตามธรรมแล้วสัตว์เดรัจฉานมันก็สร้างคุณงามความดีได้ มันก็มีอยู่ แต่มันไม่สามารถเข้าถึงได้ ไม่เข้าถึงได้เพราะว่ามันเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เห็นไหม ถึงว่าต้องเป็นมนุษย์เรา เทวดาก็มาฟังธรรมแล้วจะรู้ธรรมขึ้นไป แต่มนุษย์นี่มีกายกับใจเพราะมันมีความทุกข์บีบคั้นอยู่ แต่มันก็มีความสุข ความสุขคือความพอใจสะสมได้ มันมีสิ่งที่เลือกใจ มันมีสิ่งที่ให้เห็นภาพชัด มันเป็นสิ่งที่ว่าเหมือนกับห้องวิทยาศาสตร์ที่จะทดลองได้ ทดลองเรื่องศาสนาเนี่ย อย่างพวกเทวดาเขามีแต่กายทิพย์ เขามีแต่ความสุขตลอดไป อย่างนรกไม่ต้องพูดถึงเลย ร้อนตลอด เห็นไหม อย่างพวกนรก พวกเปรต เห็นไหม พวกนรกนี้เวลาร่างกายเขาโดนหอกโดนดาบทำลายไป ทำลายไปเดียวเขาก็สร้างขึ้นมาใหม่ มันไม่มีการตาย สิ่งที่ไม่มีการตาย มันทุกข์ร้อนอยู่ขนาดนั้นมันก็ไม่คิดถึงธรรมหรอก คิดถึงธรรมไม่ได้เพราะจะเอาตัวรอดจะเอาตัวพ้นจากทุกข์มันก็แสนยากแล้ว

มนุษย์เรามีทุกข์คือว่าเราทุกข์ใจ มีทุกข์ต่อเมื่อถ้าปัจจัยสี่เราขาดไป เราต้องแสวงหา นี่ก็คือความทุกข์ แต่ถ้าความสุข เห็นไหม ทำความพอใจได้ สุขี คุณพระอยู่โคนไม้ ทำไมอยู่ได้ ผู้ประพฤติปฏิบัติอยู่โคนไม้อยู่กับปัจจัยสี่ ปัจจัยสี่เท่านั้นอยู่ได้ อยู่ประสาอย่างนั้นเพราะอะไร เพราะใจมันพอใจ สิ่งนี้เครื่องอาศัย หายใจเข้าและหายใจออกยังมี

อยู่ สิ่งนั้นเป็นสมบัติของเรา เราขาดลมหายใจไป เราตายไป สมบัตินั้นอยู่ที่ว่าเป็นมรดก ตกทอดกันไป แล้วผู้ที่ไม่ได้รับเป็นอย่างไร ก็เป็นกองกลาง สมบัตินี้เป็นกองกลาง นี่เป็นกองกลาง เป็นที่ที่ใครมีปัญญา ก็หาได้ เราก็หาเพื่อดำรงชีวิตของเราเท่านั้น

พยายามดำรงชีวิตของเราเข้าไปแล้วประพฤติปฏิบัติเข้าไป นี่เข้าถึงธรรมได้ ถึงต้องดูใจของตัวเอง ใจของตัวเองนะ สิ่งที่สำคัญนี้อย่าให้สมบัติอันนี้ อย่าให้สิ่งที่ว่าภาชนะที่ว่าจะรับธรรมอันนี้มันไปทำลายกัน ถ้ามีกิเลสมันจะไปเบียดเบียนคนอื่น ถ้ามีธรรมต้องเบียดเบียนมัน เบียดเบียนกิเลสเข้ามา เบียดเบียนกิเลสเข้ามาจนชนะมัน จนกิเลสพ้นออกไปจากใจ นี่คือการประพฤติปฏิบัติโดยสมบูรณ์ เอวัง